

SUPLEMENT ESPECIAL
ANY XX · JUNY 2008

QUADERN

de Sils

REVISTA MUNICIPAL D'INFORMACIÓ I CULTURA
DE SILS

XIX

Concurs literari de narració curta

Premi Sant Jordi 2008. Sils

SILS RET HOMENATGE A MERCÈ RODOREDA

Lliurament de premis del XIXè Concurs Literari de Sils

El dia 21 d'abril va tenir lloc a la Sala de Plens de l'Ajuntament de Sils, l'acte literari per celebrar, com és tradicional, la diada de Sant Jordi. Enguany s'organitzà una activitat literària en commemoració del centenari del naixement de l'escriptora Mercè Rodoreda. Així, la filòloga i professora de la Universitat de Girona, Mariàngela Vilallonga pronuncià la conferència "Mercè Rodoreda: cent anys".

Seguidament a la xerrada, es va procedir a la lectura del veredicte i al repartiment de premis del XIXè Concurs Literari de Narració Curta que anualment convoca l'Ajuntament de Sils i que està organitzat per l'Arxiu Municipal de Sils, amb el suport del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i la Diputació de Girona. El jurat estava format per Isabel Galceran, Anna Pueyo, Pilar Velázquez, David Pagès i Joan Llinàs.

PREMIS XIX CONCURS LITERARI DE NARRACIÓ CURTA. Premi Sant Jordi-2008

Categoria A:

- 1er. Premi: Obra: *El follet dels Estanys de Sils*. Autor: Nil Riera Ramírez.
- 2on. Premi: Obra: *L'interès pels llibres*. Autora: Alba Giol Carreño.

Categoria B:

- 1er. Premi: Obra: *En Pingu i el peixet d'or*. Autor: Teo Parella Dilmé.
- 2on. Premi: Obra: *La meva germana petita*. Autor: Ricard Zambrano Gruart.

Categoria C:

- 1er. Premi: Obra: *La nena que volia volar*. Autora: Laura Rodenas.
- 2on. Premi: Obra: *Estels*. Autora: Irina Cuesta.

Categoria D:

- 1er. Premi: Obra: *Un somni en el temps*. Autor: Marçal Royes Simó.
- 2on. Premi: Obra: *De 0 mesos a XL*. Autora: Ariadana Reina Garcia.

Categoria E:

- 1er. Premi: Obra: *Tots som iguals!!!*. Autora: Mariona Bordas Seco.
- 2on. Premi: Obra: *La cinquena dimensió*. Autora: Gemma Barberà.

Categoria F:

- 1er. Premi: Obra: *Víctima del destí*. Autora: Magda Peralta Lladó (Sils)
- 2on. Premi: Obra: *Les fulles voladores de la tardor*. Autor: Jordi Mañà Freixa (Maçanet de la Selva)

Categoria G:

- 1er. Premi: Obra: *És estúpid recular*. Autora: Ariadna Peralta Lladó (Sils).
- 2on. Premi: Obra: *Dolça melodia*. Autora: Neus Rossell Mas (Sils)

Categoria H:

- 1er. Premi: Obra: *L'interruptor*. Autora: Isabel Mestras Castañé (Sta. Coloma de Farners)
- 2on. Premi: Obra: *Addicció*. Autor: Cristian Cordobés Gené (Sils)

A continuació reproduïm una síntesi de la conferència pronunciada per la professora Mariàngela Vilallonga.

MERCÈ RODOREDA: CENT ANYS

Per iniciativa de la Fundació Mercè Rodoreda de l'Institut d'Estudis Catalans, la Institució de les Lletres Catalanes i l'Institut Ramon Llull, l'any 2008 es celebra l'Any Rodoreda, que commemora el centenari del naixement de l'escriptora Mercè Rodoreda i el vint-i-cinquè aniversari de la seva mort.

Mercè Rodoreda va viure a Barcelona els primers anys de la seva vida, des que va néixer, el mes d'octubre de 1908, fins que va haver-ne de marxar, el gener de l'any 1939, juntament amb altres escriptors, cap a l'exili, destí: França. Va passar el començament de l'exili a Roissy-en-Brie, a prop de París, un París que va haver d'abandonar perquè també allà hi va arribar una altra guerra i l'ocupació alemanya. Va sobreviure a Llemotges, a Burdeus, cosia més que escrivia, per poder tirar endavant. Tornà a París, acabada la guerra, la segona guerra mundial, la segona guerra que va viure Mercè Rodoreda. L'exili continuà, i la supervivència, a França, des de 1939 fins a 1954. El trasllat a Ginebra (1954-1972) representà un canvi beneficiós per a Rodoreda, ja no hi havia tantes penúries econòmiques i tenia temps per a escriure. Ginebra representa l'eclosió literària.

A Barcelona, al casal de l'avi Gurguï, amb jardí i un monument a Jacint Verdaguer inclòs, Rodoreda va fixar per sempre més en el seu interior les imatges plaents del jardí de la infantesa. La vida a París va ser urbana, llevat del parc de Luxembourg, amb les estàtues de les reines de França, que captivaven l'atenció de Rodoreda. Els parcs de Ginebra, el llac de Ginebra, les muntanyes que envolten Ginebra van significar la natura civilitzada i exuberant. Ginebra són totes les flors del món, exquisidament ordenades.

I finalment, l'any 1972, Rodoreda arribà a Romanyà, on Carme Manrubia li va fer el jardí de tots els jardins, el del casal Gurguï i el del parc dels Brusi de la infantesa, el dels somnis de París i de Ginebra, el de *Mirall trencat*, i una casa al mig del "jardí de cent mil metres", per a viure i per a escriure. Les muntanyes de les Gavarres, segures, sempre verdes, oferiren la pau necessària a Rodoreda, que fins aleshores havia hagut de fer "de pedra que rodola". A Roma-

nyà hi ha la natura, tota, sense cultivar, sense ordenar, però amb la possibilitat de recrear el jardí de la infantesa, el de *Mirall trencat*, el jardí de tots els jardins. Hi ha grans quantitats de pau, hi ha grans quantitats d'arbres. Hi torna a haver temps per a escriure, després de crear el jardí. A Romanyà, Rodoreda va acabar *Mirall trencat*, va escriure *Viatges i flors* i *Quanta, quanta guerra...* La mort arribà massa d'hora per a Rodoreda, el 13 d'abril de 1983 en una clínica de Girona, on estava ingressada a causa d'una malaltia greu. Des d'aleshores reposa a Romanyà en el petit cementiri que mira al mar i al costat de "les pedres mil·lenàries" del dolmen.

L'Any Rodoreda és ple d'actes, d'exposicions, de representacions teatrals, de lectures públiques, de conferències i de publicacions d'obres de l'escriptora i sobre l'escriptora. Una de les novetats és la creació d'itineraris literaris rodoredians. El més important d'un escriptor és la seva obra. Però, sovint, per a explicar una obra ajuda de conèixer els llocs que han acollit l'escriptor, i la vida viscuda en aquests llocs. Aquest és l'objectiu dels itineraris literaris: llegir l'obra en el mateix lloc on ha estat escrita, llegir l'obra en el mateix lloc que l'ha inspirada, llegir l'obra en el mateix lloc que l'escriptor ha viscut i ha recreat, per a conèixer millor l'obra. Un dels llocs rodoredians per excel·lència és Romanyà de la Selva, al bell mig del massís de les Gavarres. Rodoreda hi va viure els darrers onze anys de la seva vida, primer a la casa El Senyal Vell, després a la casa que ella mateixa s'hi va fer construir.

Des del 15 de març de l'any 2008, Romanyà de la Selva té un itinerari literari que s'atura en els llocs rodoredians i que es pot seguir amb diverses possibilitats. L'itinerari ressegueix el Romanyà protagonista de les obres que Mercè Rodoreda hi va escriure, les dels darrers anys de la seva vida. El visitant que arriba a Romanyà de la Selva i passeja pels seus camins troba dotze faristols en cadascun dels dotze punts rodoredians triats. A cada faristol hi ha un número que correspon al punt del recorregut sencer i un text breu, extret de les obres de Mercè Rodoreda, escrites a Romanyà de la Selva, que fa possible que el visitant afegeixi la seva mirada a la mirada de Rodoreda sobre el seu entorn.

Una segona possibilitat consisteix en seguir els dotze punts rodoredians i llegir, a més de les frases emblemàtiques dels faristols, els textos ja més extensos que apareixen en l'itinerari literari autoguiat que s'ha editat dins la col·lecció d'itineraris de la Càtedra M. Àngels Anglada de la Universitat de Girona. El lector-caminant pot aturar-se a cadascun dels dotze punts, que té localitzats en un mapa del recorregut al final de la guia, i llegir les paraules de Rodoreda en el mateix lloc que van ser escrites, al mateix temps que pot contemplar, conèixer i viure la natura de la muntanya.

Una tercera possibilitat és la de seguir l'itinerari teatralitzat, guiat per actors i actrius que declamen els textos triats, o els llegeixen en veu alta, en cadascun dels punts, i expliquen la relació de Rodoreda amb Romanyà. Aquest itinerari literari el poden seguir escoles, instituts i grups, prèvia reserva, i a més l'ajuntament de Santa Cristina d'Aro l'ofereix uns dies determinats.

Així, tot contemplant l'immens paisatge que ofereix el mirador de la plaça de l'església, podem reviu un fragment d'aquell text que Rodoreda va escriure sobre Romanyà: "Les Gavarres, totes un alzinar, a l'hora de la posta quan el sol les besa de biaix, semblen de vellut. Em vaig trobar, doncs, davant d'un dels paisatges més dolços de Catalunya." O davant d'El Senyal Vell, la primera casa que va acollir Rodoreda, el visitant pot contemplar encara com "Una olivera de tres branques, signe de pau, senyoreja a l'entrada al costat de tres xiprers signe de bon acolliment", de *Viatges i flors*. "I naturalment, el llorer", de *Mirall trencat*, també és darrere la casa. I, enmig dels boscos de les Gavarres, el visitant pot sentir aquella sensació que descriu Rodoreda a *Quanta, quanta guerra...*, quan llegeix, "Em va semblar que no era jo qui caminava sinó els arbres, tot el bosc. ¿Vaig entrar en el bosc o ell havia entrat en mi?"

L'itinerari literari Rodoreda Romanyà és un viatge pel Romanyà descrit per Mercè Rodoreda en les seves obres, és un viatge a través de l'obra rodorediana més íntima, més enigmàtica, i pel Romanyà més secret. Tot plegat és una invitació a llegir les obres de Mercè Rodoreda o és un bon complement a la lectura de les obres de Rodoreda. L'escriptora reviu a Romanyà, en l'any del seu centenari.

MARIÀNGELA VILALLONGA
Universitat de Girona / Institut d'Estudis Catalans

ÉS ESTÚPID RECULAR

Va baixar de l'avió. Estava cansadíssima, més de deu hores d'avió maten a qualsevol. La típica espera per recuperar les maletes; creuar la porta que separa els passatgers dels amics i familiars; trobar-se tot de gent esperant, però... i els que l'havien d'esperar a ella amb un somriure a la boca? En un primer moment es va estranyar de no trobar-los, llavors li va passar. Havia descuidat força la família els últims mesos i d'amics mai n'havia tingut. Un taxi i cap a casa.

Quan va obrir la porta del jardí i va trepitjar el terra empedrat, va ser com si mil imatges del seu passat inundessin el seu cervell. Primer van passar-li per davant les més antigues, les més confortables: ella i el seu germà corrent pel pati amb la mare perseguint-los; el pare traient-li les rodetes de la seva primera bicicleta; els dinars de família per celebrar els aniversaris, el Nadal o la festa major... Llavors van venir les que no volia recordar, les que havien fet d'aquell somni infantil un malson adolescent: la mare i el pare barallant-se sense parar; el seu germà, extasiat, entrant a casa de matinada ben begut amb tan sols tretze anys; ella intentant estudiar aïllada a la seva habitació; la trucada que havia destrossat la família per sempre més, dient que el pare era mort per culpa de l'excés de velocitat...

Va furgar-se la butxaca de l'abric tot buscant la clau. Quan la va haver trobat, encara una mica trasbalsada per aquell flashback, va posar-la dins el pany i va obrir. El temps dins d'aquella casa s'havia aturat. Tot era tal com ho recordava, cap canvi. Va caminar passadís avall, volia sorprendre la seva mare. Va acostar-se al menjador, va espiar per l'esclatxa de la porta entreoberta, va mirar i... aquella era la seva mare? Impossible. Aquella dona mal vestida, mal pentinada, arrugada com una iaia de 80 anys, asseguda al sofà absorbida per un programa estúpid, era impossible que fos la seva mare. Li van venir ganes de plorar. Des d'aque-

Illa trucada, ja no la coneixia. La seva pobre mare havia quedat perduda entre records, oblidant que era viva, que la vida se li escapava de les mans. Tot i així, va fer el cor fort i va entrar. La dona es va aixecar, la va abraçar i es va posar a plorar. Van estar una estona així, llavors es van asseure i van començar a xerrar. Com t'ha anat, què has fet, quant de temps et quedaràs... Cap al tard la conversa es va acabar i la noia va voler saber on era el seu germà. A l'estudi. El to de veu que li havia sortit a la mare era un to dolorós. Va preguntar si les coses anaven bé, o com a mínim si anaven com ella les havia deixat abans de marxar a l'estranger. La resposta no va arribar.

Quan va entrar a l'estudi, entre la foscor i el desordre, va buscar el seu germà. Estava enterrat entremig d'un munt de llibres i restes de menjar, només il·luminat per un llum de bombeta groga. Quan ell la va veure es va aixecar, s'hi va acostar i es van abraçar. Abans que ella hagués marxat, sempre havien estat molt units. Van xerrar de tot, sobretot de com havien estat les seves vides els últims temps. Va sentir una gran llàstima pel seu germà. Estava perdut enmig d'un oceà sense port. Havia penjat els estudis, treballava de manobre i, quan arribava a casa, només volia llegir o navegar per Internet. I no aconseguia ser feliç.

El dia es va acabar. En van començar de nous. Va retrobar antics coneguts, va explicar cinquanta mil vegades la seva aventura. Va passejar per llocs que formaven part dels seus records, va reviuir el passat. Va menjar el que sempre cuinava la mare, el gust se li va tornar a despertar.

Tot i que tenia moltes coses per fer, aviat es va trobar en un punt mort, va veure que no avançava. Hi va rumiar i va trobar la solució del problema: la seva família la preocupava massa. No sabia quant de temps es quedaria, però havia d'ajudar el seu germà a trobar un port on amarrar i a la seva mare alguna cosa que la fes ressuscitar.

Un dia es va aixecar i, com si els somnis li haguessin brindat la resposta, va saber què havia de fer. Va començar a animar el seu germà perquè tornés a estudiar. Periodisme o filologia, útils per poder-se dedicar a escriure. Cicles formatius d'informàtica, una altra opció. Com que va veure que, abans de poder-lo convèncer, el noi havia de canviar i tenir més confiança en ell mateix, va

començar a fer-li compliments a tort i a dret. Pobreta! Estava tan emocionada amb el seu projecte, que no es va adonar que la seva relació es va començar a refredar, que ell l'evitava constantment. Ja no podien tenir converses sense acabar discutits, ja no podien conivir. Però no es va desanimar. Llavors se li va acudir que potser primer havia de començar a ajudar la mare, que era el puntal de la casa. A la mare, no sabia com la podia animar. Potser un home era el que li feia falta. Va començar a xatejar per Internet amb homes que passaven dels cinquanta i, quan en va tenir un de ben lligat, li va demanar per quedar. L'endemà, la seva mare es va llevar. Poc que sabia pas què li esperava. Perruqueria, roba nova, mil i una cremes... Es va deixar endur pel corrent. Ja feia anys que no tenia forces per lluitar. Al cap de dos dies, la dona es va trobar palplantada al mig d'una plaça de la ciutat esperant. Però què esperava? La filla l'havia deixada allà mig, espera'm que ara torno. Corrien els minuts, corrien les hores. La gent no parava de passar. Gent amb qui tan sols tindria en comú haver estat al mateix lloc, en el mateix moment, durant el transcurs de les seves miserables vides. Mai havia entès els de ciutat. Mai havien format part del món que ella vivia. De cop, un home se li va acostar. Un home més o menys de la seva edat, no gaire alt, calb, panxut, greixós, amb ulleres. Com si la conegués de tota la vida, li va fer dos petons d'aquells llefiscosos, que deixen la galta ben humida. Com estàs, he somiat amb tu, vols un cafè, ahir no et vaig trobar al xat... Gairebé es mor d'un atac de cor. Va aprofitar la gran concurrència d'aquella plaça per esmunyir-se entre la gent i fugir. La filla l'esperava a la porta de casa.

- Com ha anat?- a la noia li brillaven els ulls.
- Has estat tu, oi? Com, com... com has pogut fer-me això?

La dona estava molt aclaparada. Cridava desesperadament, les llàgrimes li queien dels ulls, li recorrien les galtes i es perdien en el no res.

- Però, mare... No et posis així. Ha estat amb bona intenció. Et volia ajudar.- No s'esperava aquell mal humor per part de la seva mare, no, de la seva mare no.
- I tu saps el que em convé? Mira, que siguis la meua filla no et dóna pas dret a fer-me això!- el to de veu creixia.
- Ets injusta! Com sempre! Gran característica teva! Em pensava que un home t'ajudaria a refer-te de la mort del pare!

- No vull cap més home! No! I tu com saps si jo me n'he refet o no, de la mort del pare? Et penses que em coneixes però no en saps pas res, de mi!- La conversa es va anar degenerant. Cridaven com dues boges. No sabien ni què s'estaven dient.
- Potser no en sé gaire res, de tu, però el que sí que sé és que no l'has superat pas, la mort del pare! I ara estàs amargada!!! Es veu d'una hora lluny!- la noia s'havia alterat massa, a sobre que volia arreglar la seva vida!
- Això sí que no t'ho tolero! Ja n'hi ha prou d'humiliacions! Molt fàcil de dir als altres amargats quan es fuig dels problemes! Molt fàcil quan te'n vas a viure a l'estranger!

La mare va aixecar la mà i, amb la seva última reserva de força, la va fer caure amb un gran estrèpit sobre la galta de la seva filla. Ella es va quedar aturada un moment, mai s'hauria esperat aquella reacció. Va obrir la porta, un cop molt fort i llàgrimes galta avall.

L'hora de sopar va arribar. La noia va tornar cap a casa. Els pobles aviat s'han recorregut tres vegades i és fàcil morir-se d'avoriment, i de fred. Les coses, un cop passades, ja no cremen. Però queden les cendres... Va obrir la porta silenciosament. Veia llum al menjador. S'hi va acostar. La mare i el germà asseguts en silenci. L'esperaven.

- Hola.
- Hola. Filla...
- Et sap greu, oi? A mi també.
- Sí... El teu germà i jo t'hem de dir una cosa. Potser no t'agradarà, però és pel bé de tots tres.
- Digueu.
- Mira- el seu germà va intervenir per primer cop a la conversa-, no volem que ens ajudis. Ens agrada molt que hagi vingut, però no volem fer-te pena. No ho volem ni t'ho podem permetre.
- No em feu pena, només vull que sigueu feliços.
- Estem bé així, filla. Potser no encaixem amb el que tu entens per ser feliç, però ens està bé així. I tu ho hauries de començar a acceptar, no som com tu vols.
- Perdoneu-me.- Li va saber molt de greu tot el que havia fet. No s'havia preocupat de preguntar-los què en pensaven, de la seva vida. Havia donat per fet que la volien canviar.

- Estàs perdonada. Ens falta una cosa per dir-te, però. Torna-te'n cap a casa teva. Això ja veus que no ho és. Ho va ser i espero que el teu pare i jo et poguéssim fer feliç. Ara, aquí ja no pots gaudir de l'única vida que tens. Vas decidir arriscarte, marxar ben lluny i començar de nou. Et va sortir bé. És estúpid recular.
- Per què ho dieu, tot això?- Les llàgrimes pressionaven els seus ulls, volien caure i evaporar-se.
- Perquè volem que siguis feliç.

Van sopar junts. Al cap de dos dies va agafar l'avió. Tornava cap a casa. Tot el que li havien dit aquella nit era veritat, ho sabia.

ARIADNA PERALTA LLADÓ

VÍCTIMA DEL DESTÍ

Quinze anys.

Feia quinze anys que "vivía" en aquella habitació claustrofòbica; quinze anys menjant escassament; quinze anys sense veure la llum del sol.

Quinze anys empresonada.

Als catorze anys, mentre caminava tota sola pel meu barri, a Barcelona, vaig percebre un moviment estrany entre els matolls. S'estava fent fosc, i com sol passar quan s'és humà, vaig sentir una punxada de por. Vaig caminar més ràpid, més i més, fins que sense adonar-me'n, estava corrent desesperadament per arribar a casa meva, tot just dos carrers enllà. Quan creia que havia arribat a l'edifici mediocre que per mi era la seguretat absoluta, el vaig veure. Vaig veure l'home que em retindria durant llargs i foscos anys.

Quan em vaig despertar, la meva habitual noció del temps ja no m'acompanyava. El meu rellotge estava mort. Vaig trigar una bona estona a recordar què havia passat. Després de molts esforços, vaig arribar a la conclusió que l'última cosa que havia vist era l'home. Un home estrany, vestit amb una samarreta d'estiu i uns pantalons texans, realment atractiu, d'uns trenta anys. També vaig recordar la seva mà forta subjectant un pal que em va anar de pet al cap amb un so fort i sec.

Després em vaig fixar en tot el que m'envoltava. Jo estava ajaguda a sobre d'un llit amb molles sorolloses i amb llençols vells. Al costat d'aquest hi havia un petit escriptori de fusta mossegada pels corcs, i més endavant, un vàter amb una pica i un bidet al costat.

Un soroll em va fer enviar la mirada cap a la porta, que es va obrir i va deixar-me cara a cara amb l'home. Ell es va adreçar a mi sense embuts:

- Hola, Laura. Crec que et dec una bona explicació.-Se'm va fer molt difícil aguantar-li la mirada, una mirada carregada d'emocions.-Sé que no t'he..., que no t'he "agafat" amb gaire delicadesa, i que això fa que no haguem començat amb gaire bon peu, però tot això té un motiu que has de saber.

>>Ara fa dos anys vaig començar a sortir amb una dona. La cosa, però, només va durar quatre mesos i mig, ja que ella va trobar un altre cavaller i s'hi va casar. Això em va destrossar la vida, que ja se m'havia fet prou difícil sempre per culpa dels meus pares, diguem-ne...poc paternals.

>>El cas és que em va costar molt tirar endavant després d'aquesta última patacada, i després de rumiar molt i molt, em vaig adonar que l'únic que podria fer-me sortir d'aquell món boig era una altra dona. Llavors vaig començar a idear plans, però tots m'eren fracassats. Com que em vaig adonar que mai no aconseguiria una altra parella per la bona via, vaig optar, després de molts batibulls mentals, per entrar en una via no tan bona. Vaig decidir espionar alguna dona d'algun barri no gaire concorregut durant un temps, i si em feia el pes, "agafar-la".

El cas és que et vaig triar a tu. Mira, he estat tres mesos vigi- lant-te de prop i de lluny, a tot arreu i...

Es va parar en veure que els meus ulls ja no podien contenir les llàgrimes, carregades de ràbia. La idea que algú m'hagués estat vigi- lant dia i nit durant mesos se'm feia espantosa. Desitjava que allò fos un somni, o més ben dit un malson.

Com podia haver estat segrestada per un home perdut en la follia a causa del seu fracàs amb les dones? Com em podia haver tocat ser víctima d'un cruel destí a mi, a una nena mediocre en tots els aspectes? Com?

No m'ho podia creure. Jo desitjava tornar a la meva vida, la meva, i no pas la d'un tarat mental.

- Mira, farem una cosa; jo et portaré alguns còmics de quan tenia la teva edat i et distrauràs una estona. Què hi dius?-Va intentar arreglar la situació, però allò per mi no era cap mena de consol.

Volia acostar-se'm, però jo em vaig arraulir entre els llençols, al racó de la paret.

M'havia quedat muda, no podia vocalitzar cap paraula; la meva pena era tan gran que no podia moure'm, ni tan sols cridar. Es

va acostar a la porta, la va obrir i va sortir, i vaig poder sentir que tancava almenys tres panys des de fora.

Aquella nit va ser terrible; tenia tants pensaments al cap que no en veia cap de nítid; estava perduda en el món de la desesperació i la impotència, un món que aquell home havia visitat sovint. Vaig aconseguir adormir-me després de molts esforços, i vaig tenir un somni molt estrany.

>>>Jo era una galeta, i estava amb els meus pares i els meus germans galetes.

Estàvem tots asseguts en una taula rosa, dintre d'una casa petita de colors, a sobre d'un turonet de color verd llampant. Teníem un arc de Sant Martí al damunt, i un sol espatarrant; tot era alegria i felicitat. Però la meva germana petita, de cop, feia un xiscle agut, i el meu germà gran s'aixecava de la seva cadira fent un bot.

Els meus pares l'imitaven, però tan bon punt treien el cul de galeta de la cadira, apareixien quatre boques gegants que els clavaven queixalada. Jo m'allunyava de la casa volant sense ales...

Em vaig despertar. Entenia perfectament el significat d'aquell somni. Estava massa lluny dels meus éssers estimats, massa. Ells mai no podrien trobar-me. Mai.

Van anar passant els dies, i el somni es repetia contínuament. L'home foll em va confessar que es deia Claudi i que tenia trenta-quatre anys. Jo li tenia un odi immens, però ell em tractava com una filla, tan bé que em desconcertava. No es pot dir que em donés gaire menjar ni gaire bo, però em mantenia. És evident que vaig fer molts intents frustrats per escapar-me.

Cada dia que passava em sentia més trista, per més entreteniments que em portés.

Jo el que volia era tornar a casa i oblidar aquell malson, però no podia ser.

La meva vida anava passant lentament, dia rere dia, i no tenia cap notícia de la meva família. Ni tan sols em va dir mai on érem, en Claudi. Jo, malgrat la meva pena, li vaig agafar un afecte estrany, com si fos el meu segon pare. Desitjava bojamment tornar a la vida anterior, però la perspectiva d'una vida sense en Claudi m'era estranya i fosca.

Així de monòtona va ser la meva existència durant quinze anys. Quinze, que ja és fàcil de dir. Jo ja era tota una dona, dreta i feta, amb vint-i-nou anys. Vivia en la resignació i la submissió; estava resignada al meu destí i sotmesa a la voluntat d'en Claudi. Ell,

en un dia tan avorrit com sempre, va entrar a la meva habitació d'una manera estranya, murmurant que havia de dir-me una cosa realment important.

- Laura, la teva família està destrossada i no es cansa de buscar-te per tot arreu. Me'n va posar al corrent un company que volta pel teu antic barri. Estan disposats a pagar-me el que sigui per tu, però jo no vull diners.- Em va semblar impossible, després de tant de temps.- Jo t'estimo com una filla, ja ho saps... Tu vols tornar amb ells, oi?

Jo sentia afecte per en Claudi, però volia tornar amb la meva família, o no? Vaig saber que jo necessitava en Claudi però també la llibertat per ser feliç. Havia d'aconseguir recuperar la llibertat perduda feia anys sense perjudicar en Claudi; no volia que l'empresonessin, encara que semblés estrany. No podia permetre que li passés res de res, encara que segurament s'ho mereixia; tampoc toleraria que tornés a "agafar", tal com ell deia, una altra dona. Això mai, no permetria que ningú passés tot el que havia passat jo.

Després de meditar molt les opcions vaig arribar a la conclusió que allò no tenia sentit. Com podia estimar el meu segrestador? No tenia lògica, però de vegades els sentiments la sobrepassen, la lògica.

Això em va decidir. Vaig parlar amb en Claudi sobre tot el que pensava i les opcions, però ell només em va respondre: "Has de triar, o la teva família o jo."

Aquella resposta em va desconcertar del tot; havia donat per fet que li semblaria bé la meva proposta. Crec que aquell dia va ser el pitjor de la meva vida. Tenia la sensació que m'estava tornant boja, no raonava amb coherència i queia en la desesperació tot sovint. No valia la pena continuar d'aquella manera, no pas. No volia tenir una merda vida, jo; sempre havia somiat a fer un munt de coses, de gran, però mai les podria fer. Qui vol viure empresonat? Ningú. Vaig arribar a la conclusió que aquella vida s'havia d'acabar.

Havia d'acabar amb la vida que m'havien imposat, amb una vida que no era meva.

La vida d'en Claudi.

Vaig decidir que recuperaria tot el temps perdut, i que ho faria acompanyada de la meva família. Una família que em costaria reconèixer però que m'estimaria infinitament.

Li vaig dir que volia marxar i, sorprenentment, només em va fer una abraçada i un petó i em va obrir la porta d'entrada.

Els ulls se'm van tancar automàticament. Feia quinze anys (quinze anys!) que no veia la llum del Sol, i tanta de cop em va fer mal. Quan em vaig girar per veure per última vegada en Claudi, ja tancava la porta, sense més. Jo no podia córrer a perseguir-lo perquè plorés, així que vaig decidir buscar el camí de tornada. Creia que no ho aconseguiria, perquè no sabia ni tan sols on em trobava.

Vaig creuar el carrer desert on es trobava la casa, força lletja vista des de fora, i vaig creuar la cantonada. No, no podia ser!

Vaig veure casa meua, la recordava perfectament, però amb la pintura més caiguda i noves plantes al jardí. M'hi vaig acostar lentament, amb neguit i por. Vaig trucar el timbre i vaig esperar.

- Laura? Laura!!! –les llàgrimes inundaven la cara del meu germà. Estava canviat però conservava la seva bellesa.- Veniu tots!!! Passa, Laura...Laura!!!

Aquell dia de telenovel·la no cal que l'expliqui, perquè el tinc guardat amb tan bon record que encara distorsionaria alguna cosa.

He de confessar, però, que el que va venir poc després no va ser tan bo. En Claudi es va suïcidar, i he de reconèixer que em va tocar molt. La felicitat que creia que havia trobat va caure a trossos, però trossos que es podien enganxar amb voluntat i amb un xic d'ajuda dels estimats.

El meu passat no és cap meravella, i em costa molt deixar-lo enrere, però visc el present de la millor manera possible. Estic refent els estudis, cosa que he de compaginar amb en Marc, el meu xicot. Reconec que no se m'ha fet fàcil tornar-me a acostar a cap home, però en Marc és especial. M'accepta tal com sóc, cosa una mica difícil, perquè el meu caràcter de catorze anys no va evolucionar correctament. Bé, no entraré en detalls, ja que no recordo les paraules textuais del psicòleg.

MAGDA PERALTA LLADÓ

L' INTERRUPTOR

Aquesta història *tan verídica* que teniu al davant, si és que teniu un moment per a llegir-la, me la va explicar la meua àvia, d'una cosina germana seva que vivia a Vilamalla, al començament de la postguerra, quan a les cases no hi havia res de res, o només l'ombra de la por que ho impregnava tot, fins el lliit dels amants.

Verídica ho devia de ser per l'èmfasi que hi posava l'àvia quan me l'explicava. Pels ulls allargats i el somriure enjogassat amb què acabava les frases.

Si em fixo en els detalls, que ella anava modificant amb el pas dels anys i el tarannà polític i social del moment, la història queda increïblement distorsionada.

Recordo la primera vegada que, quan jo tenia dotze anys, i creient ella que ja tenia la regla, i per tant era una noieta, me la va explicar. Així una mica "light", encara infantil, però deixant entreveure una ombra de picaresca perquè jo pogués copsar el que ella, entre línies, em volia dir. El que no sabia la meua estimada àvia era que, malgrat els turonets dels meus pits, jo no tenia la regla, encara jugava amb nines, i no acabava d'entendre el que les meves amigues del pati feia tres dies m' havien explicat, estirades a terra, brutes de pols, a ple sol, fent-ho més real i perceptiu amb un bastonet que dibuixava tot el procés. Almenys, la part més important i que jo no acabava d'entendre sobre com es feien els nens.

Recordo que després de molt discutir vaig dir-los que potser sí a casa dels altres, però que el meu pare i la meua mare NO, segur que NO . Impossible! Ho tenia tan clar! I elles vingia va, jurant-m'ho per Déu.

Les galtes, o tota la cara, com un pit-roig intentant imaginar-los fent-ho fastigosament allà al lavabo perquè ningú no els veiés, total perquè jo pogués venir al món...

Pitjor era comprendre com havien pogut fer després encara una altra filla si ja em tenien a mi, i al meu germà gran..! Tal com deien que anava el món, amb els maldecaps i els diners que costen els fills...!

D' aquella primera vegada a la dotzena que va explicar la mateixa història hi va haver el canvi cap a la democràcia, la permissivitat

sexual, la llei del divorci, l'avortament i tota mena de reivindicacions i transformacions socials que ella ni ningú no acabava d'entendre, però que formaven part del moment que ens va tocar viure.

Així que amb el pas del temps he decidit definitivament que, com un bon perfum, cal captar-ne la subtil essència. Olorar-lo al palmell de la mà i imaginar que pot estar fet de les flors més sensuals i exquisides que hom pugui arribar a imaginar....

Diuem que a Vilamallà en acabar la guerra, cap allà als anys quaranta, només hi havia un metge i molts malalts. Ferits de guerra que no acabaven de cicatritzar les ferides del cor, vídues desconsolades que anaven a cercar algun remei d'aquells que ho curen tot, nens que no creixien, no per falta d'aliment, perquè a casa sempre hi havia un plat de seques i un crostó sec al calaix del pa. Embarassades i tornades a embarassar al cap de l'any perquè Déu així ho volia. Vells temorencs que no tenien res, però hi anaven per una petita tonteria, un mal de fetge o de panxa que no els deixava viure, però per si un cas el senyor metge fos tan amable i hi volgués donar un cop d'ull i perdre el seu temps preciós.... Vells que no tornaven i morien al llit del mal de panxa que el Senyor, un cop més, el Tot Poderós, havia volgut, i així sia....

El metge nou substituïa un altre metge que havia agafat la verola, el pobre, com una criatura i no se sabia quan tornaria, si és que tornava, és clar.

El substitut, curiosament, no anava vestit amb el corbatí del metge vell, ni duia armilla, ni pantalons ratllats, ni tenia la seva calba ni els ulls d'empipat, ni la veu fosca que des de l'altre costat de la porta se sentia cridar:

- Següent!

Després d'aquell "següent", un poc més tard uns cops a la porta, tres en concret, i una veu tímida que mentre abaixava els ulls i es treia la gorra deia:

- Senyor metge, es pot passar?

No. El metge substitut duia una bata com els metges d'hospital que operen els mals lletjos, quan Déu ho permet. Semblava de Barcelona. Alt i ben plantat, amb cara amable i un bigoti immens, de mirada afable, sense mala llet, com les altres persones que corren pel món, o almenys per la Vilamallà d'aquell temps. Trucaren a la porta i se sentí una mà que des de l'altre costat

l'obria i gentilment feia el gest d'indicar-li on era el seient que havia d'ocupar abans d'estirar-se a la llitera i ser auscultada..

- Puc seure? -va dir la dona tímidament.

- És clar. Segui.

La dona s'assegué amb l'esquena molt recta, les cames juntes i les dues mans agafant la petita bossa on hi duia el moneder, les claus i el mocador gran i planxat del seu home.

- Com es diu? -preguntà el metge amablement.

- Maria Matamala Rovira, per a servir-lo.- I abaixà el cap.

- Què li passa Maria?

Sense treure la mirada de la bossa de mà negra i vella on hi duia els dits enganxats articulà uns mots.

- No, no... no ho sé.

Mirant les sabates contestà.

- No, no sé lo que em passa.

Lavors, el metge s'aixecà de la butaca descosida i rònega que tenia la forma agafada del cos vell del seu company malalt que l'havia estat usant durant més de quaranta anys.

- Segui a la llitera, si us plau.

La dona estirà amb delicadesa el viso blanc acabat amb puntes que sortia per sota de la faldilla negra ajustada. S'aixecà sense alçar gaire la vista i tornà a seure, aquest cop a la llitera.

- Es pot treure les sabates si vol. Estarà més còmoda.

La dona pensà en el forat de les mitges a la punta dels dits dels peus i contestà:

- Jaestic bé així. Gràcies.

Lavors, el metge agafà el *fonendo* i se'l penjà al coll.

Es posà darrere la pacient i l'auscultà.

- Estosseguí, si us plau.

La dona començà a tossir tímidament, com feia sempre que tossia. Fent poc soroll per a no molestar.

- Una mica més fort.

Li costà, però augmentà una mica la intensitat de la tos.

El metge donà unes passes fins a encarar-se amb ella.

Durant una dècima de segon ella aixecà els ulls i ell pogué veure que els tenia blaus com el cel d'aquell matí.

L'auscultà per davant per damunt la roba.

Com que no hi veia res d'estrany prengué el depressor i li feu obrir la boca.

- A veure, tregui la llengua. Digui aaaah.

La dona lentament obrí la boca i de dins en sortí una llengua llarga i prima, com la d'una serp.

- Aaaah!
- Ja la pot tancar.

El metge la tornà a mirar. Aquell cop els seus ulls focalitzaren tot el rostre. Era bonica.

- Mirarem les orelles, a veure com estan.
- No cal senyor metge, hi sento bé- i es posà les mans a les oïdes com una criatura que no vol escoltar.
- És un procés rutinari. A vegades hi ha una mica de cera. Ens assegurarem que tot va bé.

Llavors, ella, que sabia que segur que n'hi tenia dins gosà dir-li:

- És que en realitat he vingut per una altra cosa...

El metge se la mirà de dalt a baix. Anava vestida de negre. Sabates, faldilla estreta i brusa i de complement d'un mocador que duïa al cap del mateix to, per no dir color. Per sota el mocador del cap s'escapava un rínxol vermell fent una ona cap el coll, i un altre de més menut que li sortia de davant i ella havia d'anar bufant per a no topar-se'l al cim del nas.

Pensà que era una dona interessant, i guiat per la curiositat, més que per cap altra cosa, digué directament:

- Miri, Maria, els metges tenim sagrat parlar dels nostres malalts. Això que vostè m'explicarà avui aquí quedarà entre nosaltres i no sortirà d'aquestes quatre parets.

La dona aixecà el cap. Per primer cop decidida a parlar passés el que passés.

- Sóc vídua.

Aquell mateix moment a la sala d'espera s'hi apilonava un munt de gent. Alguns, els més afortunats, asseguts en cadires de ràfia o en bancs de fusta. Altres, drets, recolzaven els seus cossos a les parets que algun dia havien estat verdes.

Hi havia silenci, o petites converses a l'oïda. Algunes rialles infantils que de seguida les mares s'encarregaven d'esborrar de la boca.

Encara estaven avesats a l'altre metge, el de tota la vida, el Sr Ramon.

Calia estar-se en silenci i esperar l'estona que fos perquè allò "no era pas un mercat". Aquelles paraules del doctor Ramon sortien disparades com la bala d'una escopeta, de sobte, cada cop que sentint una mica més de la remor que podien suportar les seves orelles sortia enfadat per la porta, i col·locant-se al mig dels seus pacients els recordava que eren a casa seva, que allò semblava una olla de grills i que fessin el fotut favor de callar.

La seva presència absent impregnava totes i cadascuna de les esquerdes de la sala d'espera, les rajoles del terra, el sant Crist que presidia la porta d'entrada...

I, encara malalt, havent estat canviat per un substitut completament diferent, continuava la seva veu present, potent, sarcàstica, castigadora i negra com les vídues que hi anaven sovint.

Exactament al mig de la sala una bombeta a mig gas voltada de mosques penjava d'un fil elèctric. Una llum groguenca, resclosida, tènue i vella vetllava la sala.

- Vostè es vídua, Maria...

- Sí.

- I?

- Doncs això.

El metge es quedà en silenci observant aquella dona estranya que començava a captivar-la.

- I? Maria....

- No tinc marit. Va morir a la guerra- llavors obrí la bossa de mà, que era d'un vellut negre rosegat pel temps, i agafà el mocador gran plegat del seu home. L'obrí delicadament, desplegant-lo com una carta i se l'apropà als ulls per si un cas relliscava alguna llàgrima pels costats.

- D'això ja en fa uns anys, no, Maria?

- Sí.

El metge pensà que aquella dona se sentia deprimida per la mort del seu marit que no ho havia pogut superar i es disposà a escriure en un paper... Una infusió d'herba de sant Joan matí i vespre...

De sobte, la dona s'aixecà. Deixà el mocador a la cadira i digué posant-se la mà damunt el pit esquerra.

- És que ja no ho sento.

El metge cada cop més encuriolit s'apropà a la dona i la feu tornar a seure a la llitera.

- Què és el que no sent Maria.

- L'escalfor.

- L'escalfor- repetí el metge mentre mirava aquell rostre cada cop més familiar, aquella dona estranyament captivadora que l'estava absorbint amb aquella veu quasi imperceptible.

- Vostè sentia una escalfor al pit que ara no sent?

- Exactament.

Exactament, què?, pensà el metge.

Se la tornà mirar immòbil. I, ara, què calia fer?

- Si vol ho pot mirar vostè mateix, senyor metge.
- Em dic Ernest.
- Sr. Ernest.
- Com ho farem. Es treurà la brusa, vostè?

La dona descordà un per un els catorze botons que tapaven el seu cos.

La plegà al costat de la camilla .

- Potser també s'haurà de treure el viso... Si no, no podré veure què li passa....

La dona el mirà de fit a fit. Respirà profundament. Alçà els braços i separà el viso del cos a l'hora que sense voler desembolicava el mocador negre dels cabells, que caigué al terra com un pètal de rosa.

Rinxols com serpents, que es movien i serpentejaven fins més avall de les espatlles, gairebé la cintura.

Pensà que era una dona preciosa.

Tenia la pell coberta de pigues.

- No caldrà que es tregui el sostenidor- l'avisà abans que ella de sentís incòmoda.

Però ella, desobeint les seves ordres, abaixà la tira esquerra del sostenidor deixant veure un pit airós, blanc i rosat que encara no havia alletat.

- Aquí.-Agafà la mà del metge i la posà exactament en un punt del pit on hi havia una piga.

El metge apropà els ulls per a veure-la més de prop.

- No li veig res d'estrany. L'ha tinguda sempre? Se li ha fet gran?

Llavors féu el gest d'anar a cercar una lupa per a poder enfocar millor la vista. Però ella no el deixà.

- L'interruptor s' ha apagat.
- L interruptor?
- No puc tornar a obrir-lo. Per més que el premi amb el dit no s'encén.

L'home féu un pas enrere. No entenia res.

- Què és el que no s'encén.
- L'escalfor.

El metge posà una mà damunt la seva boca i es fregà els bigotis.

- L'escalfor- repetí.
- L'escalfor de l'amor, cada cop que ell m'abraçava, cada cop que fèiem l'amor.
- I què podem fer Maria ara, si ell ja no hi és?
- Per això he vingut -digué, ara ja molt decidida.- Vostè podria fer que es tornés a encendre?
- La veritat, francament, no sé com.

La dona alçà els ulls i amb la seva veu farcida d'esses enjogassades parlà suaument.

- Abraci'm, si us plau, doctor.

El metge, captivat, sense possibilitat de fer altra cosa s'acostà a aquella dona vídua i l'abraçà dolçament i forta. Gairebé immò-

bils deixaren que l'abraçada ocupés tot l'espai d'aquella sala, tot el temps del rellotge, tot l'aire càlid de l'estiu, tot el silenci del temps.

A la sala d'espera, de sobte, els pacients que esperaven pacientment el seu torn veieren com, inexplicablement, la bombeta que penjava d'un fil guspirejava, com si s'anés a fondre. Però en comptes d'això, de mica en mica anà fent més i més llum. Una llum forta, intensa, blanca, elegant, lleugera, riallera, dolça....

Tothom es mirà. Les mans dels esposos s'agafaren, els nens començaren a riure i les mares se'ls carregaren al coll abraçant-los, les vídues es tragueren el mocador negre del cap perquè pensaren que de sobte feia una calor intensa. Els vells s'aixecaren de les cadires de balca i començaren a xerrar entre ells i a somriure...

Un home geperut que era pres una mica per l'idiota del poble digué en veu alta:

- S'ha encès l'interruptor!

Tothom se'l mirà somrient, sense burla, i un home l'abraçà per l'espatlla.

La Maria i el doctor seguien abraçats .Un estrany corrent corria pels seus cossos. Un corrent que no els deixava desabraçar-se, que els mantenia enganxats com una perla a l'ostra.

I, finalment, Maria parlà:

- Ja la torno a sentir! L' escalfor!

A poc a poc separaren els cossos.

Maria es vestí delicadament. Agraí al doctor la seva feina, agafà la bossa i preguntà quant li devia.

El doctor féu que res amb el cap.

La dona obrí la porta i desaparegué.

Llavors, encara immòbil, el metge continuava sentint en el seu cos l'escalfor d'aquella dona estranya. Sentia com si bullís una part del seu cos. Sentia la pell i per sota la pell, molt endins, un foc que l'encenia com no l'havia notat mai abans.

Es descordà la bata, es tragué la camisa i la samarreta i amb el pit nu entengué finalment el que volia dir-li aquella dona.

Hi havia un piga vermella encesa que cremava per dins. Era una piga petita, gairebé imperceptible, que regalava escalfor al seu cos i a l'esperit.

L'escalfor s'estenia com un mocador de seda per tota la part esquerra del cos, concentrant-se especialment amb una intensitat desbordant al mig del cor, a la zona de la piga...

Després d'aquell dia cercà aquella estranya escalfor en altres pits d'altres dones. Però com les restes d'un tresor robat només trobà el forat on havia estat enterrat.

ISABEL MESTRAS CASTAÑER